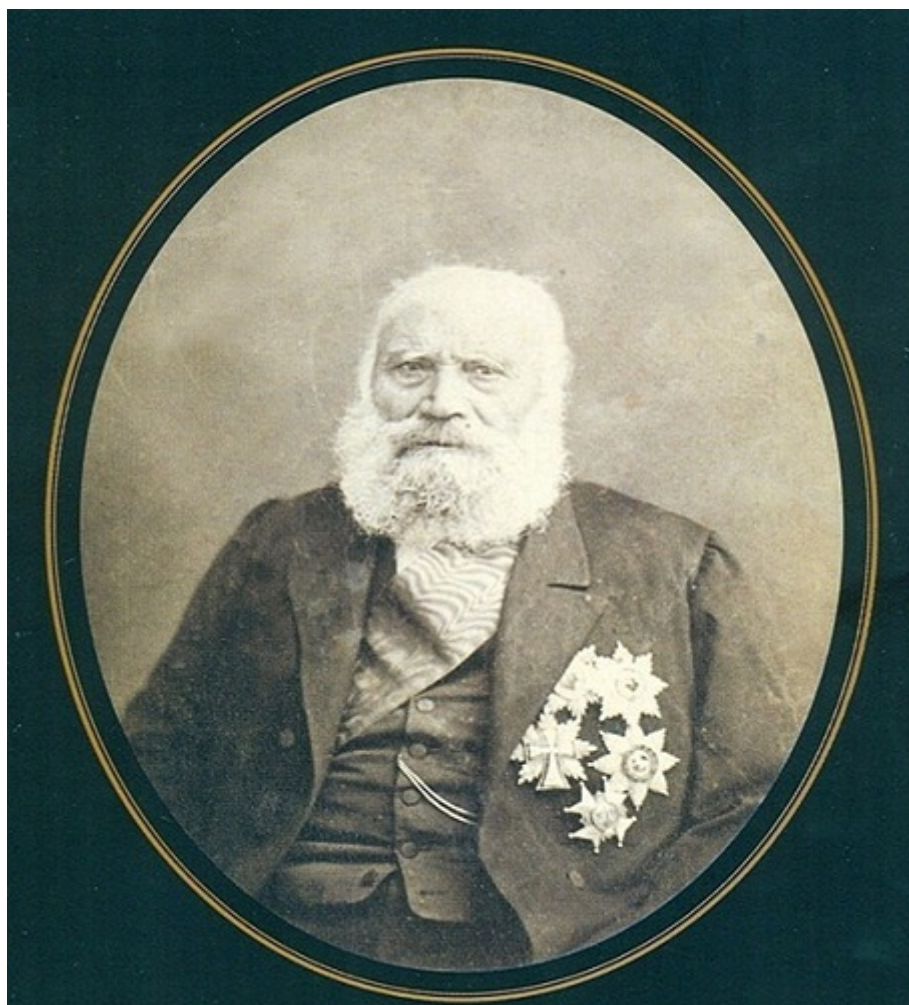

Ο Μπουρλοτιέρης & Πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Κανάρης (Ιωάννης Μ. Μιχαλακόπουλος)

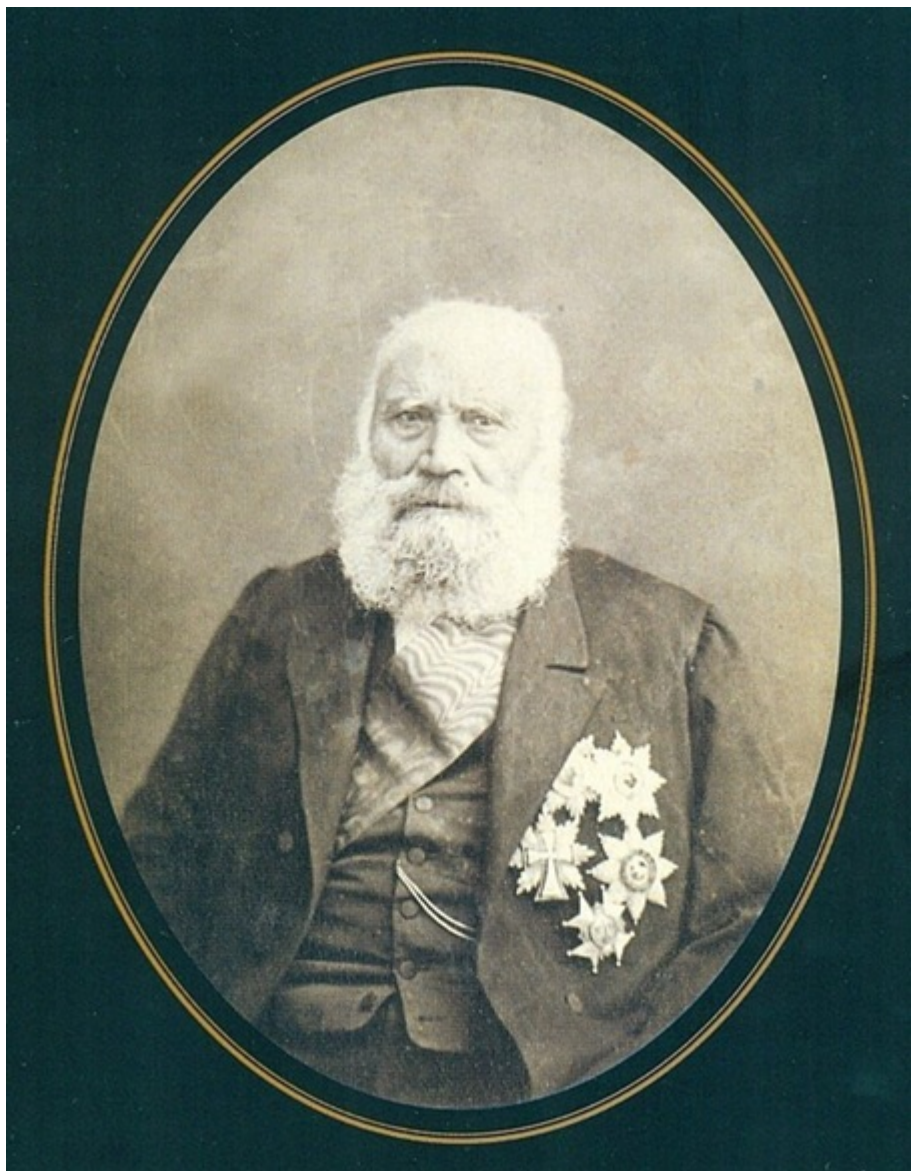
/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Περιοδικό "Ναυτική Ελλάς", 9/2017

140 χρόνια από το θάνατο του «Θεμιστοκλή της Επανάστασης»

"Canaris, demi-dieu de gloire rayonnant!" Victor Hugo
«Κανάρη, ημίθεε φωτοδόξαστε!» (μτφ. Κωστή Παλαμά)

Ο «πολιοκρόταφος ήρωας» Κωνσταντίνος Κανάρης «εις πρεσβυτικήν ηλικίαν» σε φωτογραφία του Πέτρου Μωραΐτη.

Περί τις αρχές της δεκαετίας του 1790 -κι ενώ ο Μύθος έψαχνε εναγωνίως να συναντήσει την Ιστορία- έρχεται στον κόσμο «μ' ένα της θάλασσας σπασμό» ο Κωνσταντίνος Κανάρης, γιός του Μιχάλη (Μικέ) Κανάρη και της Μάρως Μπουρέκα. Περνά τα πρώτα τρυφερά χρόνια στα Ψαρά, τρέχοντας και παίζοντας μαζί με τα άλλα παιδιά στο Φτελιό, στο Διόχι, στον Ξερόκαμπο... Έχοντας ορφανέψει από πατέρα, δουλεύει -ως μούτσος- στο πλοίο του θείου του Δημήτρη Μπουρέκα όπου μαθαίνει το σκληρό αλφάβητο της πικροθάλασσας. Κατά τους πολυήμερους πλόες, ο ολιγογράμματος ναυτόπαις προτιμάει για συντροφιά τη «φυλλάδα του Μεγαλέξαντρου, πούχε μισολειώσει από το πολύ ξεφύλισμα και το σάλιο...». Με το θάνατο του θείου του, αναλαμβάνει καπετάνιος και συνεχίζει τα εμπορικά ταξίδια στη Μάλτα, Μασσαλία, Βόσπορο, Οδησό... Το 1817 παντρεύεται τη Δέσποινα Μανιάτη -κόρη του Ψαριανού πλοιοκτήτη και κατοπινού ένθερμου αγωνιστή της Επανάστασης Ανδρέα Μανιάτη- με την οποία πρόκειται να

αποκτήσει έξι γιούς (Νικόλαο, Θεμιστοκλή, Θρασύβουλο, Μιλτιάδη, Λυκούργο, Αριστείδη) και μια κόρη (Μαρία).

Προεπαναστατικά, ο μετέπειτα φόβος και τρόμος τούρκων και αλτζερίνων έδινε την εικόνα ενός εσωστρεφούς, μοναχικού νεαρού χαμηλών τόνων. Όμως, όταν το επαναστατικό λάβαρο -με το Σταυρό και την άγκυρα- κυμάτισε στον βράχο των Ψαρών, ο Κανάρης δήλωσε παρών και εντάχθηκε αυθωρεί στον πρώτο πολεμικό στόλο της νήσου υπό την αρχηγία του Νικολή Αποστόλη.

Το επαναστατικό Λάβαρο των Ψαρών

Σημειώνεται ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός της Φιλικής Εταιρείας «δια τον κατά θάλασσαν αγώνα» προέβλεπε την ένωση των τριών στόλων (ψαριανού – υδραϊκού – σπετσιώτικου) και τη δημιουργία μιας ενιαίας μάχιμης ναυτικής δύναμης στο Αιγαίο. Όμως, οι ιλιγγιώδεις -υπέρ του εχθρού- συσχετισμοί θαλάσσιας ισχύος οδήγησαν στην υιοθέτηση μεθόδων ανορθοδόξου πολέμου (“guerilla warfare”) από την πλευρά των Ελλήνων. Είχε έρθει η ώρα της καταδρομής, των πυρπολικών και των ριψοκίνδυνων μπουρλοτιέρηδων ενώ συνάμα το ναυμαχικό πελαήσιο αίμα κόχλαζε ζητώντας εκδίκηση για τη φρικώδη και άνανδρη σφαγή στη μυροβόλο Χίο (αρχές Απριλίου 1822).

Έτσι, τη νύχτα 6 προς 7 Ιουνίου 1822 αφού ο Κανάρης και οι ηρωικοί συντροφονάυτες του κοινωνούν των αχράντων μυστηρίων στον Άγιο Νικόλαο των Ψαρών, «μέσα στο κυματόδαρτο σκοτάδι» κινούν «κατά της Χιός τα μέρη». Εκεί, με αριστοτεχνικούς χειρισμούς πηδαλιούχου και πυροδότη προσκολλάται το μπουρλότο στην τουρκική ναυαρχίδα «Κινούμενον Όρος» προκαλώντας μεγάλη έκρηξη και πυρκαγιά. Ο αιμοδιψής τούρκος στολάρχης Καραλής σκοτώνεται μαζί με περίπου 2.000 ναύτες του.

Η δράση του Κανάρη επαναλαμβάνεται τη νύχτα της 28ης προς 29η Οκτωβρίου 1822, όταν πυρπολείται τουρκικό δίκροτο στη θαλάσσια περιοχή της Τενέδου.

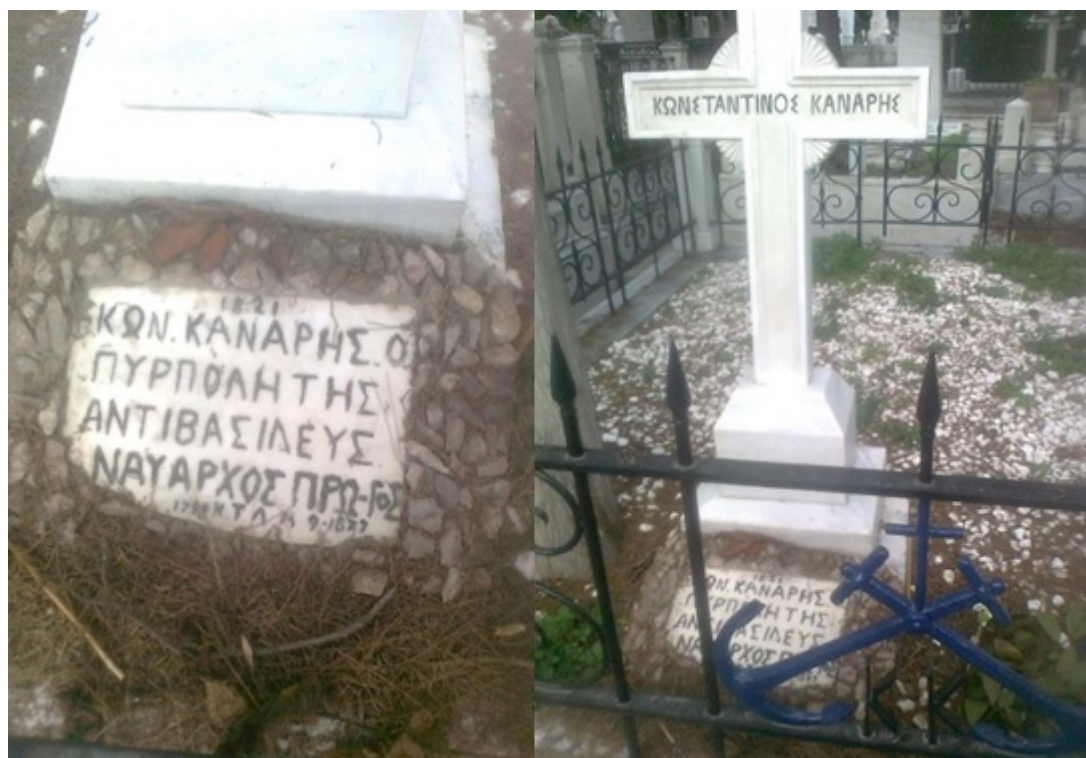

Ο Στολοκαύτης κατά την πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας στη Χίο. Έργο του Peter von Hess (1792 - 1871).

Εν συνεχεία, η βάρβαρη καταστροφή των Ψαρών από τους Τούρκους τον Ιούνιο του 1824, γεννά στην ψυχή του Κανάρη συναισθήματα άσβεστου μίσους. Οι προσπάθειές του εναντίον του εχθρικού στόλου, συνεχίζονται, με ιδιαίτερο πάθος και με την κτηθείσα εμπειρία -πλέον- του «μπαρουτοκαπνισμένου» πολεμιστή. Στις 4 Αυγούστου 1824, κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας της Σάμου, επιτίθεται εναντίον εχθρικής φρεγάτας. Την ίδια χρονιά πυρπολεί τουρκική κορβέτα στη Μυτιλήνη.

Τον Αύγουστο του 1825 ο στολοκαύτης επιχειρεί την πιο (στρατηγικά) φιλόδοξη και παράτολμη αποστολή να πυρπολήσει τον αιγυπτιακό στόλο μέσα στο ίδιο του το σπίτι, στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας. Εκεί, εκατοντάδες χιλιόμετρα νοτιότερα από το εν Ελλάδα θέατρο των επιχειρήσεων σχεδιάσθηκε να γίνει ο απόλυτος αντιπερισπασμός έναντι του σφαγιαστικού καταιγισμού που εξελισσόταν από τον Ιμπραήμ στο Μοριά. Όμως, κάποιες δυσμενείς συγκυρίες όπως η κακοτυχία του αντίθετου ανέμου ματαιώνουν την εν λόγω «αμφίβια καταδρομή μακράς ακτίνας» και οδηγούν τη θαρραλέα ομάδα κρούσης σε άκαρπη απομάκρυνση.

Επί Καποδίστρια, ο Κανάρης διορίσθηκε φρούραρχος στο κάστρο της Μονεμβασιάς ενώ το 1831, αμέσως μετά τη δολοφονία του Κυβερνήτη, παραιτήθηκε από το Ναυτικό και κατέφυγε απογοητευμένος για να ιδιωτεύσει στην Ερμούπολη της Σύρου.

Το λιτό κι απέριττο μνήμα του Μπουρλοτιέρη & Πρωθυπουργού στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών.

Στο προσκήνιο του δημόσιου βίου επανεμφανίσθηκε το 1843 σε μια περίοδο έντονων κομματικών αντιπαραθέσεων που ταλάνιζαν την ομαλή λειτουργία - διοίκηση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Την ίδια χρονιά, μετά την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου και την παραχώρηση Συντάγματος από τον Όθωνα, έγινε υπουργός των Ναυτικών στη νέα («λαοπρόβλητη») κυβέρνηση υπό τον Ανδρέα Μεταξά και αργότερα -όταν ο τελευταίος παραιτήθηκε- προσωρινός πρόεδρος της μέχρι τις 30 Μαρτίου 1844. Έκτοτε, και μέχρι το τέλος της ζωής

του, ο Κανάρης αναμείχθηκε ενεργά στη διαμόρφωση του εγχώριου πολιτικού γίγνεσθαι.

Επί κυβερνήσεως Ιωάννη Κωλέττη ανέλαβε το υπουργείο των Ναυτικών, ενώ στα 1848 έγινε πρωθυπουργός μέχρι το Δεκέμβριο του 1849. Στα 1854, τον συναντάμε και πάλι υπουργό των Ναυτικών στην κυβέρνηση Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου.

Στα 1862 ο Όθωνας του αναθέτει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης την οποία ο Κανάρης δεν θα σχηματίσει ποτέ, με κύρια αιτία την άρνηση του Όθωνα να αποδεχθεί τον κατάλογο των υπουργών που ο ίδιος του πρότεινε. Λίγο αργότερα, εξαιτίας της αντιπαράθεσης αυτής, θα ενταχθεί στην αντιοθωνική τριανδρία (Δημητρίου Βούλγαρη-Κωνσταντίνου Κανάρη-Μπενιζέλου Ρούφου) και θα εξελιχθεί σε πολέμιο της πολιτικής του Όθωνα, την οποία θεωρούσε αυταρχική και επιβλαβή για τα ελληνικά πράγματα. Οι εν γένει κινήσεις του μάλιστα συνέβαλαν ουσιαστικά στην έξωση του τελευταίου στα 1862.

Ο Κανάρης σε χαρακτηριστικό του Τάσσου.

Την άνοιξη του 1863, ως Έλληνας εκπρόσωπος, μετέβη στην Κοπεγχάγη όπου και πρόσφερε το στέμμα του ελληνικού θρόνου στο δευτερότοκο γιο του Δανού βασιλέα Χριστιανού Α', τον Γεώργιο Α'.

Εντός της επόμενης διετίας ο Κανάρης αναλαμβάνει την πρωθυπουργία άλλες δύο φορές μεσούσης της έντονης πολιτικής περιδίνησης, όπου οι κυβερνήσεις εναλλάσσονται με ραγδαίο ρυθμό.

Κατά την περίοδο 1865 - 1877 αποσύρεται στο σπίτι του στην Κυψέλη μαζί με τη σύζυγό του. Εκεί ασχολείται με το λιοτρίβι και τον κήπο του, ενώ τον επισκέπτονται πολλές σημαίνουσες προσωπικότητες της εποχής (λόγιοι, περιηγητές, αρχηγοί κρατών).

Στις 26 Μαΐου 1877, μετά το ξέσπασμα του Ρωσοτουρκικού πολέμου, αναλαμβάνει,

έπειτα από παλλαϊκή απαίτηση την προεδρία της Οικουμενικής Κυβέρνησης που σχηματίστηκε. Η πρωθυπουργία του ωστόσο ήταν βραχύτατης διάρκειας, αφού στις 2 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους, χτυπημένος από ημιπληγία, πεθαίνει στο σπίτι του στην Κυψέλη. «...Ο ένδοξος ναύαρχος και Πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Κανάρης προσβληθείς υπό ημιπληγίας την χθεσινήν πρωίαν απεβίωσε την 11 ώρ. και 45 μ.μ...» ανήγγειλαν οι εφημερίδες της εποχής και σύμπασα η Ελλάδα κήδευσε, τον αρχιπυρπολητή, τον Ήρωα, τον πρωθυπουργό της.

Σήμερα, αν κάποιος το επιθυμεί μπορεί να επισκεφθεί στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών το δωρικής απλότητας μνήμα του Ψαριανού...

Πλούσια σε συμβολισμούς λαϊκή απεικόνιση της τριανδρίας (Ρούφος - Βούλγαρης- Κανάρης) που ανέλαβε την εξουσία μετά την έξοδο του Όθωνα.

Κλείνοντας, τονίζεται ότι ένα σπάνιο χαρακτηριστικό του Μπουρλοτιέρη - Πρωθυπουργού που τον καθιστά σημαντικότατο (ενδεχομένως μοναδικό!) ιστορικό πρόσωπο, είναι το γεγονός ότι έσπασε τα συνήθη όρια του χώρου και του χρόνου, παραμένοντας στο ενεργό προσκήνιο για πάνω από μισό αιώνα. Κατά την πολιτική διαδρομή του υπήρξε έντιμος και ανιδιοτελής ενώ συχνά είχε ρόλο κατευναστικό εν μέσω διχονοιών και δολοπλοκιών. Επέδειξε ήθος και σεβασμό προς το Σύνταγμα κερδίζοντας την εκτίμηση και αγάπη του Λαού.

Παράλληλα, ξέφυγε από τα σύνορα της Ελλάδας και έγινε γνωστός σε όλο τον κόσμο, εμπνέοντας διανοούμενους, ζωγράφους και ποιητές. Ακόμα και το ιερό τέρας των γραμμάτων της τότε (και της τώρα) εποχής Βικτώρ Ουγκώ του αφιέρωσε ένα από τα συγκλονιστικά ποιήματά του (βλ. “Les chants du crépuscule” – “À Canaris”).

Ίσως, ακριβώς αυτό το ιδιαίτερα υπερτοπικό και διαχρονικό στοιχείο του Ναυάρχου Κωνσταντίνου Κανάρη να αναδεικνύεται, με τον emphaticότερο τρόπο, μέσα από τους στίχους των «Ηφαιστείων» του Ανδρέα Κάλβου:

*«Κανάρη! — και τα σπήλαια
της γης εβόουν, Κανάρη. —
Και των αιώνων τα όργανα
ίσως θέλει αντηχήσουν
πάντα Κανάρη»...*

Ενδεικτικές πηγές

«Υπόμνημα της νήσου Ψαρών», Κων. Νικόδημος, Αθήνα, 1862

«Κανάρης», Δ. Φωτιάδης, εκδόσεις Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος, 1988

www.lygeros.org (ιστοσελίδα καθηγητή κυρίου Ν. Λυγερού)

argolikivivliothiki.gr

«Ναυτική Ελλάς», μηνιαίο περιοδικό, τεύχη 06/2016 και 06/2017